

REVISTA DE POESIA

VOL. II - NÚM. 9

SETEMBRE 1926

Dues notes de psicologia franciscana

(D'un llibre en curs d'estampació)

EL càntic de les criatures.—Un dia o altre havia d'esclatar, com a incoercible emergència del munt de factors, en visió panoràmica, esguardat suara i coeficients de l'espiritualitat del Pobriçó. Com a emergència, sobretot, del seu sentiment de filiació divina, base de la vocació de Francesc, curullament de la seva psicologia sobrenaturalitzada.

És que el nostre Déu, per Jesucrist, és el nostre Pare qui és en el cel. El Pare qui és en el cel és creador de totes les coses, visibles i invisibles. Un nexa comú lliga, doncs, tots els éssers, animats o inanimats, amb l'home, llur germà gran, a la terra, posat pel mateix Déu.

El nexa es fa infinitament dolç, inefable, quan la fe ens assegura que el Fill Unigènit d'aquest Déu va pendre, en les entranyes d'una verge, la nostra naturalesa a fi d'eleva-la i redimir-la, de santificar-la i salvar-la eternament.

I els altres misteris altíssims de la redempció: Crucifixió de Jesús, Resurrecció, Eucaristia, acaben de palesar fins a on nostre Déu ha volgut que fos íntima la seva convivència amb els homes.

Això ho saben tots els cristians; però els uns ho saben i no hi pensen mai, i els altres fan d'aquests misteris el pa sobre-substancial del propi esperit.

Pocs ho han fet més que el Pobriçó. Heus ací per què sense cultura oficial, ni humanística ni teològica, apareix il·luminadíssim amb els set dons de l'Esperit Sant i en primer terme els de saviesa i d'enteniment.

El do de gustar profundament les valors eternes i la profunditat d'intelligència dels misteris de la nostra fe — que per llum reflexa és intelligència dels grans misteris de l'univers — sol ésser guardó divinal de l'esperit cristià de contemplació.

Gran contemplatiu, gran servent de Crist i gran poeta, l'eclosió divina d'aquests atributs és el Càntic de les criatures, celebradíssim de tot indret estant, àdhuc dels més en contradicció amb l'esperit que el féu brollar sublim de la inspiració del Patriarca seràfic.

Quina filosofia, la del càntic i dels objectes de la lloança franciscana! Ni un mot, en aqueixa ègloga divina d'abast immens, per a cap invenció dels humans, sobretot per a cap dels mitjans de depravar-se o destruir-se ells mateixos. De Safos, d'Ovidis i d'Anacreonts ja n'hi ha haguts a bastament en tots els pobles i en totes les literatures.

El germà foc, la germana aigua, els estels, el sol, totes les criatures tals com elles sortiren de les mans del Déu Creador, resplendents amb els reflexos de la Bellesa suprema, oloroses amb el perfum de la infinita Bondat: heus aquí l'objectiu de l'himne meravellós.

Mai el Poverello no apareix més genial. En aquest càntic, i potser per única vegada, falleix aquella profunda observació de Chesterton. (Ella sola val per una psicologia): "C'était un poète dont la vie entière était un poème. Il y avait plus de poésie dans les choses qu'il disait que dans les choses qu'il écrivait. Il y avait plus de poésie dans les choses qu'il faisait que dans les choses qu'il disait" (1).

Val a dir que, ben mirat, potser ni aquest cop falleix l'observació chestertoniana. A veure-ho.

En la generalitat dels homes la inspiració poètica és una felicitat, però momentània, superació de la personalitat pròpia. És, en conseqüència, una superació purament sentimental o imaginativa. O bé ideàrica revestida amb esclat del sentiment i de la imaginació.

Per això, com a homes, els poetes solen ésser tan inferiors a ells mateixos. Generalment canten d'una manera i viuen d'una altra. S'entén, quan canten coses nítides i sublimes.

(1) *Saint François d'Assise*, versió francesa, pàg. 131.

El sentiment és pur, la fantasia resplendent, les idees elevades, i el càntic expressa, feliçment o genialment, aqueix triple estat espiritual. Però el corrent usual de la vida va per altres vies.

Llavors dels contrasentits d'ella, dels seus il·logismes, d'altra banda naturalíssims — “veig les coses millors i les aprovo; segueixo, però, les pitjors”, deia un summe poeta —, és impossible que no se'n ressenti la inspiració creadora.

És clar que, per la màgia de la inspiració mateixa, poden no veure's les seves clivelles responents a les clivelles del viure. Les prestidigitacions són això i la inspiració poètica és una forma d'elles de les més plenes d'encís.

Heus ací el que no li passava a Francesc. Els seus càntics eren pur ressò de la seva vida heroica, xopa en la santedat originalíssima de la qual, per vocació divina, fou herald universal.

Molt valia en ell el poeta, però l'home i el sant valien infinitament més. D'aquí prové la insuperada sublimitat del Càntic de les criatures. No pas de l'himne mateix, sinó del seu autor.

Malgrat el barbotejar rudimentari de la llengua en què es formulà, en les seves essències l'himne franciscà és peça única dins el concert de la literatura universal.

No fóra pas així si fos simple visió del Cristianisme i de l'Univers en moments d'exaltació més o menys lírica. Ho és en canvi, perquè és genial i diviníssima poetització del viure de Francesc — és clar que també de la seva visió, però subordinada al viure — en relació amb la universalitat de les criatures i dins la més afinada concepció cristiana d'elles.

És per això que, ben mirat, tot l'Evangeli franciscà és dins el Càntic, esclat que ell és del més pur que duia dins com a home, com a cristià i com a fra-menor, el sant d'Assís.

L'alçària de l'home i del poeta s'anivellen en el sant. Per això en cap humana literatura, ni d'aquell temps ni d'altres temps, res no s'assembla a l'himne simplicitat. És que en cap hagiografia d'aquell temps, ni de cap temps, res no s'assembla a Sant Francesc.

Res, sobretot, no pot comparar-se al seu sentiment oceànic d'inefable germanor amb tota cosa creada, de dolça i superadora confraternització amb el sofriment, de fraternitat triomfal amb la mateixa mort; en resum, d'infinites delicadeses en les seves

relacions amb les coses *totes* del Pare únic qui és en el cel (2).

En la portada de les Floretes de la casa Hoepli, sota l'esguard amorós del Pare qui és en el cel, Francesc, nou Adam, apareix com presidint la creació dins un terrenal Paradís tornat a merèixer per la suprema puritat del seu esguard universal i de la universalitat del seu sentiment poètic. Oh, verisme!

* * *

Quan Francesc, corpòriament, gairebé ja no era res. — “En fi, crucificat ja amb Crist a la creu, no sols en la carn sinó en l'esperit, Francesc cremava tot ell per Déu en ardors seràfiques i sedejava, amb el Crist crucificat, per la multitud dels electes. I puix els claus, que li foradaven les plantes, quasi no el deixaven caminar, feia conduir per ciutats i pobles el cos mig mort, amb el daler que tothom s'encoratgés a portar la creu de Jesucrist. Anhelava, així mateix, mab gran desig tornar als seus començos humils de guarir leprosos com al principi de la conversió, reduint de bell nou el cos, ja desfet pels treballs, a la servitud dels primers dies. *Amb Crist per cap, es proposava de fer coses ingents...* car dessídia ni llangor no hi ha on l'estímul de l'amor sempre empeny a coses més altes... (3).

“Cada dia ha d'ésser renovada la penitència de la creu, per manera que digui sempre aquell qui la pren: “Ara començo”. Així [ho feia] el benaurat Francesc qui, a punt i tot de morir, encara es proposava començar i deia: “Germans, comenceu i aprofitem-nos, puix fins ara no hem fet res” (4).

Dos períodes excepcionals hi ha, en la vida de l'home, per veure, es pot dir, al nu la seva ànima: són la infantesa i la decrepitud. La infantesa perquè en ella encara no es té, i la decrepitud perquè es comença de perdre el control de les pròpies ac-

(2) Essencialment, el contingut del Càntic de les criatures és el contingut de l'himne bíblic *Benedicite*. L'esperit, però, és tot divers. On l'himne diu “opera Domini”, Francesc hi posa “*germà*”. La concepció genial rau en aqueix canvi. I en l'alt esperit amb què va encarnar-la el Pobriçó. Oi més, i en estendre fins als sofriments i a la mort l'abraçada de germanor a tots els éssers creats. Aquella mort que, fidelíssim al seu geni d'ésser poeta més en fets que no pas en paraules, “Francesc va rebre cantant”.

(3) Sant. Bonav. *Legenda: Opera omnia*, vol. VIII, pàg. 545 (Quaracchi).

(4) Id. expos. in cap. IX Lucae: *Ibid.*, vol. VII, pàg. 228.

cions. (Per regla general, controlar és sinònim d'entelar, de mistificar.)

Immatura, per manca de desenvolupament orgànic, la consciència de l'infant, apareixen ja en germen, bons o dolents, els seus instints d'herència. Simplement grisos, prometedors o tràgics, ells presagien la futura pressió de la bèstia damunt l'esperit.

I, per contra; amb l'estela dels vicis o de les virtuts que han afinat o deformat durant la vida l'espiritualitat d'un home, cap als darrers anys ella sol pendre una embranzida formidable. És pel mateix que albira el seu ocàs i que comencen de flaquejar les bases corpòries damunt les quals hom alça els castells més o menys fantàstics de certes cobejances? Qui sap.

Però, encadenat i tot, com Prometeu, a la roca del cos propi, qui és capaç d'assenyalar límits als horitzons de l'esperit?

Llavors, sants o perversos, les capacitats reveladores d'aquests anhels són idèntiques. En l'alba del viure, perquè encara no és teixit, al seu ocàs, perquè comença de clarejar, d'esbocinar-se el vel amb què solem embolcallar al ple d'ell el "sancta sanctorum" de la pròpia espiritualitat.

No ens acudí de culpar sinó a l'època — no pas a Pica, la santa Mare del Pobrissó, la persona del món que més el va comprendre i més l'amà, llevat, potser, de Santa Clara — del fet, tant de plànyer, de no posseir un dietari de la infantesa i joventut de Francesc.

Quin bo no donaria de veure-hi el gràfic — trets principals, inclinacions, primers barboteigs, etc., de l'heroi en miniatura que Pica va concebre en ses entranyes i alletar a sos pits i estrènyer amb els seus braços i besar infinites vegades amb els seus llavis trepidants de tendresa maternal!

Quants de plets podríem ara fallar en darrera instància només amb uns senzills *Cahiers d'enfance et de jeunesse*, si a mà tinguéssim aquest tresor, elaborat a la llum de la superior comprensió que Pica va tenir del seu fill i de la simpatia extraordinària amb què el va distingir i defensar de les incomprendions del Pare!

Il·lusió afalagadora, per sempre més perduda. *Et noluit consolari, quia non sunt.*

Tenim, en canvi, la revelació suprema dels seus darrers temps. Orb, quasi, de tant plorar la Passió del Crist; destruït, es pot

dir, el seu cos per la penitència; impossibilitat de moure's, perquè, més literalment que no pas l'Apòstol, podia dir: "Però les estigmes de nostre Senyor Jesucrist jo porto en mon cos", veient a tocar la seva germana caríssima: la mort, Francesc encara volia començar. I AMB CRIST PER CAP, ES PROPOSAVA DE FER COSES INGENTS.

Fóra de mal gust voler afegir — amb consideracions palesament supèrflues — un bri de llum a la resplendor quasi infinita que projecten aqueixes paraules del Doctor seràfic.

Què se li'n donava a Francesc del seu cos en liquidació? "Amb Crist per cap, ell de tota manera volia fer coses ingents."

* * *

Aviat no podria fer-les ell en persona. Les faria, pels segles dels segles, el seu esperit, agitant la mole de la Cristiandat. I a través d'ella, la mole de l'univers.

P. MIQUEL D'ESPLUGUES, O. M. CAP.

De Sant Francesc al Dant

AL costat del platònic erotisme de l'escola siciliana, els poetes de l'escola d'Umbria duen a la cantúria arromancada de la Itàlia del mil dos cents, una alenada nova. Una alenada proferida amb humilitat, però que havia de preparar el camí del transcendent. Els tòpics sentimentals del provençalisme — sovint més fogalleig artificios, caprici galant o sinceritat arbitrària, que passió veritable — han d'avergonyir-se llavors davant l'encís fresc dels cants del Joglar de Déu.

Sant Francesc — el poeta més afinadament delicat, més intuïdorament sensible a la bellesa del món i al sentit místic de l'espiritualisme cristià, de tota l'escola — revela així al món sorprès el retorn, formalment culte, a un primitivisme popularista, que adorm amb la seva carícia les ànimes per a fer-les desvetllar en una mena de resurrecció sense record.

La mundanitat, la pagania, freturen en aquella penombra

medieval la superació commovedora d'un cant que dignifiqui l'espècie, atansant-la a Déu. I en la simple puixança altificadora del lirisme, Francesc ho aconsegueix, per un camí de simplicitat, de desentenebrament. Amb una puresa de cor única, Francesc escampa un rou matinal, com a epíleg d'aquella "Edat Obscura" del seu segle; i fa vessar damunt del món l'enlluernament meravellós d'una nova albada, com si el misteri de la creació altra volta acabés d'esbadellar-se.

Després d'aquesta elevació per simplicitat, després d'aquest lirisme pregonament idil·lic — místic per essència i humà per amorosa comprensió d'un proïsme que és tot el creat — Francesc torna a l'home la justa jerarquia, l'exacta noció del seu ésser; restableix l'equilibri espiritual del món, i àdhuc bateja de nou totes les coses amb un corollari de definició, ungida de fraternal cordialitat.

Darrera aquesta elevació per simplicitat, pot ja venir il·lavors, mitja centúria més tard, una elevació per transfiguració. El Dant podrà encarnar, així, d'una manera dramàtica, amb tota la seva poderosa i sublim complexitat dramàtica, la lliçó transcendent d'aquesta humanitat mateixa, redimida de banalitat i de sensualisme. Aquella elemental Poesia, que adés esdevenia mística per impuls d'amor, podrà ara adquirir proporcions constructives, i arquitecturar-se en un magna lloança, feta símbol, a la suprema ciència teològica.

L'equació que, amb referència a l'Auziàs-March, establia un admirable erudit nostre, podria, doncs, estrafer-se així: Sant Francesc és a la mística ço que a la teologia és el Dant. De l'adoració hom haurà passat a la profunditat estudiosa. La pura deu enumerativa del doll líric franciscà — vessat com per renovar o refer la gràcia de les coses — assoleix en el Dant el cim més àlgid de la paràbola i la fulgor, esplèndidament imatjada, d'un dramatisme que té les seves arrels de concepció filosòfica i de realització poètica en la mateixa entranya de la vida, en el mateix glatir de la humanitat.

Però fou Francesc qui, en sanear la tèrbola percepció d'aquesta humanitat i la seva antiga existència, permeté treure'n el riquíssim instrumental amb què el Dant bastí la seva concepció gegantina.

OCTAVI SALTOR

Assís

SANT Francesc, deu-me la mà
que potser me perdria. —
Si muntanya amunt fem via
deixarem Assís enllà.

En el marge, tremolós,
el darrer bri de ginesta.
En el cel, llac somniós,
les campanes de la festa.

Veurem la plana d'argent
que el xiprer fosc esbocina.
I el riu daurat i llisquent,
trèmula ferida fina.

Oh, Sant, la Roca Major,
el guaita d'Assís, es dreça.
Els bous blancs del llaurador
obren el solc sense fressa.

Esglésies i catedrals
són fogueres abrandades.
S'hi coneixen els senyals
— cendra gris — de les anyades

— Sant Francesc, deu-me la mà
que potser me perdria. —
El Sant té un somiure clar.
I si ara un ocell fugia
li feia adéu amb la mà.

TOMÀS GARCÉS

Octubre 1926.

Motivació lírica

LLIURAR-SE i no voler. Francesc, encesa
llum resplendent de l'ànima i del cos.
Damunt les pedres dorms, sense tristesa,
com, benestant, la llum hi fa repòs.

Voldria que aquesta invocació jubilar amb motiu del setè Centenari franciscà alliberés el nostre món de l'orgull melangios de definir l'home com un déu caigut que es recorda del cel.

Senyor: l'home, home només, és la criatura alçada per Vós, i en la santedat, com Francesc, figuració Vostra, ascendent i sencer i estigmatitzat com Vós mateix.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

Florit és Crist d'una carn tota pura...

De Jacopone de Todi

DONEM a bell seguit la traducció d'un poema de Jacopone de Todi, feta segons el criteri que ha presidit les versions publicades en aquests fascicles, o sigui, de respectar més la fidelitat al to i a la música, que la fidelitat estrictament literal.

"La glòria poètica de Fra Jacopone de Todi—diu Alfredo Mori—radica gairebé tota en les seves laudi spirituali, o sia en aquelles en què expressa amb més subtil experiència les més llunyanes abstraccions de la seva vida interior, en les quals dona lliure expansió als seus sentiments religiosos. És el poeta de l'entusiasme diví, de l'embriaguesa mística, i la llengua que empra és la del seu poble. Cantava per si mateix, i pel seu poble, i usava les paraules d'ús corrent, i seguia sempre l'impuls i l'ardor del seu sentiment, sense amanerament d'art, tal com la seva irrefrenable exaltació l'inspirava. D'aquí la rusticitat que sovint ha estat assenyalada en la seva meravellosa força. Canta l'anul·lament de si mateix, la dolça pobresa, l'embriaguesa interior, els arrobaments divins, la unió amb Déu. Canta les lloances de la Verge i les joies de la maternitat d'aquesta;

segons alguns és també l'autor del Stabat Mater; canta la glòria de Déu, que es revela en la formosor del cel i de la terra; canta la joia d'enfollir en l'amor del Crist, i convida tots els amants del Senyor a la mística dansa.

És la mateixa follia divina que hom trobarà novament en Fra Bianco i en Ugo Panziera. La ciència no val pas més que els honors, la riquesa, la glòria, o que totes les vanitats de la terra. Déu no es pot comprendre amb les forces comunes de la raó, i ço que és veritable, la veritat suma, el bé únic, només pot copsar-se en el sacre entusiasme, en la divina exaltació, que es desix totalment de la misèria de la terra i dona aquella intuïció sobrehumana, mitjançant la qual solament poden ésser compreses les coses sobrehumanes, divines i eternes.

Les principals edicions de les poesies de Fra Jacopone són tres: la florentina (Laude di frate Jacopone da Todi, impressa per se Francesco Bonaccorsi, Firenze, 1490); la bresciana (Laudi del beate frate Jacopone del sacro ordini de frati minori de osservantia, per Bernardo de Misintis, Bressa, 1495); i la veneciana de Tresatti (Le poesie spirituali del beato Jacopone da Todi, Venezia, Misserini, 1617).

Les altres edicions deriven d'aquestes. La florentina, però, és considerada com l'edició prínceps. Fou reimpressa primerament a Roma, a cura de la Società Filologica Romana, l'any 1900, i després en la col·lecció dels Scrittori d'Italia (Bari, Laterza, 1915). De les poesies de Fra Jacopone moltes són d'autenticitat certa, altres d'autenticitat probable, i altres reconegudes com a falses. L'edició florentina en conté el major nombre d'autèntiques.

Dels escrits sobre Fra Jacopone n'esmentarem només un, el d'Ancona (Jacopone da Todi. Il giullare di Dio del secolo XIII. — Todi, Casa ed. Atanòr, 1914), que conté una riquíssima bibliografia."

FLORIT és Crist d'una carn tota pura:
doncs que s'alegri la humana natura.

Natura humana eres ben malmenada
que al fenc marcit vas essé comparada:
però l'espòs tota t'ha renovada,
falsa no siguis al teu amador.

Tal amadò és una flor de puresa,
nat en el camp de la Verge promesa;
ell és el lliu d'humana dolcesa,
tot ell suau i de perfecta olor.

Olor divina del cel ens portava,
d'aquell jardí d'on el lliri arribava.
El Déu beat el seu Fill ens donava
i ell ens venia entremig de les flors.

Vol que li diguin la Flor natzarena
i vol brostar de la Verge serena
i es mostra quan hi ha flors a balquena
perquè tothom vegi el seu gran amor.

Amor immens, caritat infinida
per mi mostrava Jesús, dolça vida:
divinitat a la carn s'és unida,
i jo en tinc joia complida i honor.

Humils, farem a l'honor gran rebuda,
que tota gent sigui ben commoguda:
ciutat, floreix, i tu, via perduda,
i que tothom ara adori el Senyor.

Senyô adorat amb molt gran reverència,
després damnat amb tan dura sentència:
poble inconstant, sense cap providència,
per gran follia vas caure en error.

Contra vritat de l'error fores presa,
quan el vas fer viola de vilesa:
si fou vermella la rosa malmesa,
per caritat trasmudava el color.

Era molt bell el color que tenia,
però patint ja tot ell s'esllanguia,
tot suaument l'amarguesa sofria:
jussana es feia tan alta valor.

Valor potent, com vas sê humiliada!
Flor benolent, com vas ser calcigada!
Tota d'espines punyents circumdada,
tot emboirat aquell gran resplendor.

Bell resplendor que desfà la tenebra,
fou obscurit pels dolors i la febre,
i aquella llum fou reclosa en la pedra
dins un sepulcre de l'hort de les flors.

La flor després reposava i dormia:
ressuscitat renaqué al tercer dia,
beat i pur aquell cos refloria
i apareixia voltat de fulgor.

Fulgor gentil ara l'hort enllumena:
si el plorà mort, ara el veu Magdalena
i del gran plany ja l'amat l'asserena
i es meravella el seu cor amorós.

El cor dels seus germanets conhortava
i flors novelles amb ell enlairava
i ja amb tots ells al jardí se n'estava,
amb els anyells que cantaven d'amor.

Tomàs no creu, i l'amor el renova
quan flors olents li mostraves en prova.
oh rosa roja! i així que et retroba
del cor li eixia un gran crit de fervor.

Fervor d'amor ja tot ell l'embriaga,
la joia ardent al seu cor no s'apaga;
quan, gloriosa, ha esguardat cada llaga
ja crida que ets el seu Déu i Senyor.

Senyor d'honor cap al cel se n'eixia,
els cants dels àngels li fan companyia,
victoriós vers el Pare ascendia
i al cel reposa en cadira d'honor.

Als bons servents bella honor assegura,
als seguidors mostrà via segura
i els envià l'Esperit, flama pura,
que els abrusés amb la perfecta ardor.

M. MANENT, trad.

Dues proses de Francis Thompson

ENS plau publicar en aquest fascicle, dedicat, en gran part, a la commemoració franciscana, dues proses d'un dels més grans poetes místics d'Anglaterra: l'una de tema estrictament franciscà, l'altra perquè conté una bella interpretació de la Natura, no pas allunyada, en el fons, de la del místic d'Umbria.

Lligat, per una banda, a la tradició dels "poetes metafísics" del segle XVII, hereu de l'ardència imaginativa de Crashaw i de l'acuitat intel·lectual de Donne, Francis Thompson, per la grandesa i la llum dels seus símbols o per la novetat i la puresa del seu cant, recorda també els poetes anglesos més rics de màgia lírica: Blake, Coleridge, Shelley.

SANTEDAT I POESIA

TRES càntics són atribuïts a Sant Francesc, en el conjunt dels seus escrits. És dubtós que siguin realment autèntics; però no és dubtós que siguin un treball franciscà primitiu. D'aquests, el *Càntic del Sol* és ben conegut i admirat de tothom. Els altres dos, que no és mai probable que obtinguin l'admiració general, poden o no ésser obra del Sant, però són, certament, obra d'un sant, i d'un sant admès als més alts privilegis de l'amor diví. La manifesta experiència personal que els caracteritza, els íntims secrets d'aquesta experiència, en són proves suficients. A causa d'aquesta secretesa íntima d'experiència personal he dit que no és mai probable que obtinguin la general admiració. "El foll — diu Lord Verulam, — el foll no rep les paraules del savi, almenys que li parlis d'aquelles coses que són en el seu cor". I no pas solament el foll. Per una llei de la Natura, ningú no pot admirar, perquè ningú no pot comprendre, allò que no troba eco en ell mateix. Un eco així implica una experiència pròxima, sinó igual, a la del que parla. Doncs bé, per a la majoria dels homes la santedat és un mot incompès,

*un conte dubtós del país de les fades
molt difícil d'entendre als no elegits.*

Digueu-los-en el sentit, i les vostres paraules seran per a ells només un so, buit de significança. La santedat és la màxima aproximació a Déu. Per a la majoria, àdhuc dels bons. Déu és una creença. Per als sants és una abraçada. Han sentit el vent dels Seus rulls, el Seu Cor ha bategat contra llur flanc. No creuen en Ell: el coneixen.

Així, doncs, a la majoria dels homes aquells cànctics han de semblar coses exagerades i fantàstiques, car no hi sentiran cap realitat corresponent a llur pròpia experiència. És dur, per a homes així, de copsar la llunyania del poeta purament líric, com més dur no els ha d'ésser de copsar la llunyania del líric que és sant! Preneu el primer dels dos cànctics als quals m'he referit. Sant Francesc conta les lluites purificadores de l'amor diví, mitjançant la imatge d'una batalla amb el Crist. El Crist el fereix amb sagetes i llança, l'aclapara a cops de pedra, fins que el Sant cau amb el cor travessat, moribund, damunt la terra.

*Però no vaig pas morir;
car el meu amat Senyor
per coronar la Seva victòria
em retornà la vida,
tan forta i tan fresca,
que jo hauria pogut volar
a aplegar-me amb els sants del Cel.*

Quanta gent no veurà en aquesta allegoria, bellament agosarada, sinó l'estranya i torturada fantasia d'un "asceta" — mot de reprovació! Però observeu. Un poeta jove ha fet reviure no fa gaire, en versos feliços, una faula medieval, *Le Chevalier Malheur*. Pel camí troba un cavaller tot armat, que el derrota, i després, mentre "el seu pobre cor és mort" li travessa el pit, i posa en la seva ferida una mà coberta de ferro. Aleshores

*Un nou, un noble cor
es desvetllà dins de mi.*

La coincidència és colpidora; però ve de basar-se tots dos poemes en un fet de la natura humana. La virtut purificadora del dolor era coneguda àdhuc dels pagans. En els funerals egip-

cis, la supressió de les parts del cos més moridores, la conservació de la resta a base d'un amarament i una combustió de nitre, significaven la purificació de l'ésser humà per la sofrença; i recalcaven aquest simbolisme les paraules que hom pronunciava damunt el cadàver embalsamat: "Tu ets pur, Osiris, tu ets pur".

Ara bé: la gràcia no suspèn les línies generals de la Natura, sinó que actua al llarg d'elles. Aquesta misteriosa lluita de l'ànima amb el Crist és prefigurada d'una manera clara en l'Antic Testament per la lluita entre Jacob i l'àngel. No obstant, Sant Francesc té un misteri més alt a simbolitzar. Revifat i enfortit, s'apressa de bell nou a la contesa celestial, i en aquella lluita definitiva

vaig vèncer Crist, el meu Senyor.

El Sant ha passat més enllà d'on arriba l'esguard dels ulls profans; el sentit d'aquesta imatge final només és sabut dels sants i d'uns pocs llegidors dels místics. "La meva estada", diu la Saviesa, "és una columna de núvols".

El Sant ha passat més enllà d'on arriba l'esguard dels ulls profans; el sentit d'aquesta imatge final només és sabut dels sants i d'uns pocs llegidors dels místics. "La meva estada — diu la Saviesa —, és una columna de núvols."

El segon càntic, no tan pregonament místic, és potser per a molts àdhuc més pregonament irreal. Parla del foc i els turments d'aquell Amor que el sant temeràriament ha provocat, per trobar, ai, que les portes de l'Amor beatífic són guardades per l'Amor purificador.

*Em tenen pres i fujo; m'alço, però caic:
parlo, i això que mut esdevenia;
persegueixo i em sento perseguit.*

*Oh Amor etern, per què
sóc així foll per Tu?
A quin indret m'has llançat
perquè em mori entre flames?*

Crist li respon, rebutjant-lo. I el Sant, aleshores, amb un impuls d'aquell amor que lleva tota basarda, es tomba cap al

Senyor i li diu que les seves follies són les de Crist, ja que Crist s'ha transformat en ell: no, cap folia on pugui menar-lo l'amor no igualarà la folia on menà el mateix Crist:

*Era prudent aquell Amor, oh Salvador meu,
que et féu baixar fins a la terra?*

*Aquest amor que m'enfolleix
et prengué la Teva Saviesa:
aquest amor que m'esllangueix així
et prengué la Teva omnipotència.*

I el poema s'acaba en una exaltació tan ardent que és veritable folia per als homes.

LA IMMORALITAT DE LA NATURA

LAVORS que els dies eren faula, abans que el tàrtar feres fugís de Catània, o que el got asprívol fugís del tàrtar ple de dards; abans que el got asprívol governés el celta ardent, o que el celta ardent governés Itàlia; abans que els lloparrons mostressin llurs llengües de carnatge o que les galeres de Rodes fugissin mar enllà, hi havia una illa que ha passat als somnis dels homes, una illa que també era

plena de somnis dolços, de salut i d'un doiç alè.

I quan les Muses parlaven, l'anomenaven Sicília. ¿Existia, i ara no existeix? Ai, on és l'Edèn? On llisca, ara, l'Alfeu? Preneu un mapa (gran Poesia, és que han fet un mapa del cel?) i mostreu-me — què? El munt de romanalles d'Itàlia, aquella cosa rebutjada amb menyspreu pel taló del continent ausonià; ho asenyaleu, vosaltres, els aciençats, i això, dieu, és Sicília. Potser és cert, ja ho sé; però no és pas la meua Sicília.

Aquesta Sicília més antiga no podia, no pot passar. Ungiu-vos els ulls amb la rosada dolça de la fantasia, purifiqueu-vos les orelles amb el cant dels poetes; aleshores, a l'ull interior i a l'orella interior arribarà la verdor de les selves eternament pri-

maverals, la conversa dels rius que mai no es moren. Car, al cor d'aquesta vida de sofrença i de por, com la verdor entre la pluja, com el consol dins d'una llàgrima, tots podem tenir una Sicília somriosa. I ja que podem projectar-la allà on ens plau, quan cerco aquells mateixos "somnia dolços, salut i dolç alè" per mi, tal vegada, la Sicília pot ésser el Little Cloddington.

Quin bàlsam, doncs, per al seny malalt, té la meva Sicília? En l'antiga Sicília "els pastors tocaven flabiols de civada", i la gent era completament digna del paisatge. Però la influència educadora de la bellesa que prediquen els nostres estetes, ha fallit poc o molt en el cas de Little Cloddington i un comença a tenir la sospita desagradable que el constant amarament de bellesa, com el constant amarament de vi, ensopeix el cervell que hom suposava estimular. No obstant, combregar amb el cor de la Natura ha estat la moda acreditada d'ençà del temps de Wordsworth. La Natura, assegura Coleridge, té remeis amb els quals guareix el seu fill malalt i errívol; i és cosa sabuda l'eficàcia d'aquests remeis en el cas de Coleridge.

Doncs bé: en la meva Sicília hi ha una Natura molt bella; no obstant, confesso el dubte detestable de si l'estolidesa rústica no pogués ésser derivada d'aquella Natura. Parleu, i penseu que us respon. És l'eco de la vostra pròpia veu. Penseu que sentiú el bategar del seu cor, i és el bategar del vostre. No crec que la Natura tingui un cor; i sospito que, com s'esdevé amb moltes altres belleses, li ha estat atribuït un cor a causa de la seva cara. Aneu cap a ella, cap a aquesta Natura gran, bella, tranquil·la, satisfeta, i hi cerqueu simpatia? Sí; la simpatia d'un gat que seu vora el foc i us mira amb els ulls mig closos. Per què li caldria, doncs, tenir un cor o un cervell? Sap que és bella i s'acontenta plàcidament de saber-ho; va ésser feta perquè hom l'esguardés, i compleix l'objectiu de la seva creació. Després d'estudiar acuradament l'anatomia de la Natura, declaro que no té sinó una vesícula limfàtica. No pot donar el que no necessita; i si nosaltres fóssim organitzats només similarment a ella fórem exempts de tota simpatia. Un home no pot anar de dret als seus objectes, perquè té un cor; no pot menjar, beure, dormir, guanyar diners, i romandre satisfet, perquè té un cor. És una cosa perjudicial, i hi ha gent prudent que aprofita la primera avinentesa per despendre-se'n.

Però la cosa és, al capdavant, massa profunda per parlar-ne amb to de facècia. ¿Què és el cor de la Natura, si, en el fons, aquest cor existeix? ¿És, d'acord amb la doctrina convencional de Wordsworth i Shelley, un cor d'amor, acordat amb el cor de l'home i que l'atansa a ell per mil camins de mútua simpatia? No; en aquest sentit repeteixo seriosament el que ja he dit lleugerament: la Natura no té cor.

Ara sec, sol i melangiós, amb aquella melangia que arriba a tothom quan les aigües del coneixement han deixat al mig de l'ànima llur delta inesborrable. Mentre escric, un cel de capvespre, tranquil, de colors delicades, s'enfonsa en el son, com un ocell en el repòs. A poca distància hi ha una cleda obscura de fustes de figuera, i, ben a prop, un grup de pins alers s'enlairen com a plomes fúnebres contra el cel tranquil, i sembla que diguin: "La nit ja ve". Només ells estan en harmonia amb mi. Totes les altres coses em parlen d'un món bell i ple de pau en el qual jo no tinc cap participació. I si me n'anava a l'altra banda del turó, i mirés als meus peus l'ample amfiteatre de boscos i prats voltats de collines, i damunt meu el poderós *velarium* aeri, sentiria com la meua tristesa humana era una cosa més alta i més profunda i més ampla que totes aquelles coses. Oh Natura titànica! Una raça menuda, que ha empetitit el seu esperit dins de les cases i que l'ha lligat amb les egoistes frivolitats de l'art, pot trobar-te massa vasta, pot encongir-se, fugint de tu, en els seus amagatalls: però encara que siguis una cosa plena de grandesa i el meu cor una cosa molt petita, el meu cor és massa gran per a tu. Coleridge — parlant, no com li ho havia ensenyat Wordsworth, sinó per la pròpia amarga experiència — va dir la veritat:

*Oh Senyora! No rebem sinó el que donem
i només en la nostra vida viu la Natura;
nostre és el seu vestit de noces, nostre el seu sudari!*

*No puc esperar que les formes externes em donin
la passió i la vida, que són interiors.*

Digué la veritat, en relació amb nosaltres mateixos, però no la veritat, en absolut, en relació amb la Natura. La Natura ab-

soluta no viu en la nostra vida, ni tampoc és sense vida, sinó que viu en la vida de Déu: i només en tant que l'home visqui en aquella vida divina, arriba a simpatitzar amb la Natura i la Natura amb ell. Ella és la filla de Déu, que només allarga la mà als amics del seu Pare. Ni Shelley, ni el mateix Wordsworth no s'atansaren mai al cor de la Natura com el Serafí d'Assís, que era ben atansat al cor de Déu.

Però anem més amunt i més enllà. ¿És mortal aquesta filla de Déu; és que els seus peus no podran traspasar la tomba? ¿És la Natura, com ens diuen els homes, només un vel que amaga l'Etern,

Un plec

del cel i de la terra damunt la seva Faç,

que ens cal esquinçar per esguardar aquella Faç? ¿Els nostres ulls es clouen per sempre a la bellesa de la terra quan s'obren a la bellesa del cel? No ho penso pas; gustosament enganyaria la mort mateixa amb una fantasia dolça, si fos només fantasia: crec que en el Cel hi ha la terra. La doctrina platònica de les Idees, segons el meu pensament, posà la mà sobre la mateixa sina de la veritat, però no sentí com bleixava. Car la bellesa — tal és la meva fe — és bellesa per a tota l'eternitat.

Si la Trinitat no fos revelada, em veuria induït, no obstant, a sospitar l'existència d'aquella clau definitiva, per la trinitat a través de la qual s'expressa l'esperit de l'home. Aquesta és la trinitat de la bellesa: la Poesia, l'Art, la Música. Admès que la seva funció sigui de crear bellesa, l'anomeno trinitat de la bellesa, car és propietat de la bellesa terrena així com de la celestial, la de crear tota cosa a la seva imatge i semblança. La Pintura és l'ull de la passió, la Poesia és la veu de la passió, la Música és el bategar del cor. Car tota bellesa és apassionada, per bé que pugui ser d'una tranquil·la passió. Tan absolutament són aquestes les tres diferents manifestacions d'una sola essència que, en considerar l'operació general de qualsevol d'elles, considerem l'operació general de totes elles; per això, doncs, ja que és més fàcilment comprès, pel fet d'ésser més definidament objectiu, examinaré l'Art. No el pseudo-Art que persegueix la simple representació fotogràfica dels objectes exteriors, car aquest

no pot sinó reproduir; ans aquell Art creador, l'únic que és d'una mateixa essència amb la Poesia i la Música.

En la creació de l'artista hi ha dues etapes o processos diferents, el segon dels quals no és sinó una revelació del primer. Hi ha l'ideal i la imatge de l'ideal: la pintura. Per ésser més exacte, designaria un estat intermedi, només separable teòricament de la primera etapa com a procés, car és o pot ésser pràcticament sincrònic. Hi ha primer l'ideal, segonament la imatge mental de l'ideal (o sigui, la seva pintura en forma i color, que existeix a l'ull de la ment), tercer la reproducció externa o objectiva de la imatge mental en forma i color materials, en pigments. Ara bé: ¿d'aquestes tres etapes, quina és la creació més perfecta, i, per tant, la més bella? Minven en perfecció a mesura que esdevenen materials; la imatge ideal és la més perfecta; la imatge mental ho és menys; la imatge objectiva, la pintura, és la que ho és menys de totes.

"Però, dieu, aquest ideal és una cosa abstracta, sense existència real". És el més corrent dels errors dir que l'ideal no és real; i és el més pernicios, perquè es funda en una veritat. És impossible de parlar ací amb les distincions i modificacions necessàries per a la justesa; però, parlant en termes generals, puc dir això: la realitat de l'ideal de l'artista no és la realitat d'una estrella, per exemple; car l'una és creació de l'home, i l'altra creació directa de Déu. Tampoc la realitat de l'ideal de l'artista no és de la mateixa natura que la imatge objectiva, la pintura. L'una existeix exteriorment, i els sentits la poden conèixer; l'altra dins l'esperit i els sentits no en tenen cap aprehensió. No obstant totes dues són reals, efectives. Si hi ha algun avantatge, no és pas a la banda de la pintura: car en cap sentit veritable la imatge no pot ser més real que la cosa imatjada. Admeto que en l'home l'ideal no té la viva continuïtat de la imatge objectiva. L'ideal pot ésser enfosquit, o àdhuc, oblidat; per bé que sostinc que en tal cas no es troba sinó apartat de la coneixença espiritual, tal com la pintura pot apartar-se de la visió física, i existir encara dins de l'ànima. Però allà on hi hagi l'artista omniscient, talment que pugui copsar totes les coses en contemplació perpètua i simultània, l'ideal tindrà una existència tan seguida com la de la pintura i, a dissemblança de la de la pintura, contemporània amb l'ànima de l'artista.

En la Pintura i la Música es pot sostenir la mateixa cosa. En totes dues hi ha la contemplació (paraula que potser suggereix menys una impressió d'irrealitat que el concepte d'"ideal") amb la seva expressió material; i, entre aquestes dues etapes, una expressió mental que l'expressió material no pot realitzar. L'expressió mental, per la seva part, tampoc no pot representar totes les qualitats de la concepció, i la concepció, l'essència de la qual és la mateixa en totes les tres arts, té una subtileza que la unió expressiva de totes tres no pot traduir escaientment, car l'expressió no expressa mai d'una manera plena. No obstant (i és en això que insisteixo) la concepció és una cosa veritablement real, una existència dins l'existència, real com l'esperit en el qual existeix, realitat de la qual la realitat objectiva no és sinó la imatge necessàriament menys perfecta, i que transcendeix en bellesa aquella imatge, com el cos és transcendit per l'ànima. Podria ésser revelada adequadament per un mortal a un altre? No. Podria ésser així revelada en absolut? Sí. Si l'esperit de l'home no fos engavanyat pel cos, la concepció podria ésser comunicada, per interpenetració, d'esperit a esperit.

Apliquem aquestes coses (*). L'Esperit Suprem, en crear, revela les Seves concepcions a l'home en les formes materials de la Natura. Aquí no hi cal cap procés intermedi, car ningú no obstrueix el lliure pas de la concepció a l'expressió. Un ideal es desvetlla en el Pintor Omnipotent; i al bell instant, damunt els dies eterns brollen amb ímpetu les ones de la nit, el blau del cel s'arriba d'estrelles; la Natura, des de l'Alp a la flor alpina, s'alça tota amable, amb la revelació del pensament diví. Un ideal es desvetlla en el Poeta Omnipotent, i repica el ritme d'un univers ordenat. Un ideal es desvetlla en el Músic Omnipotent: i la creació vibra en harmonia, des de la gorja de l'ocell fins a les onades del Seu tro, quan rompen, flamejants, en les brogidores ribes del Cel; més aviat, com ho diu Coleridge,

*L'aire, silent
és Música adormida en el seu instrument.*

(*) Cal observar que no procuro *explicar* res metafísicament, ni d'altra manera, i que, per tant, no cal prendre el meu llenguatge en sentit metafísic. No faig sinó intentar de *suggerir* analògicament una idea. I tot el que dic és presentat com una fantasia, que a l'autor li plau de considerar com una ombra obscura de la veritat.

La bellesa de la terra no és sinó la bellesa del cel que ha pres carn. Però, per bé que aquesta presentació objectiva de l'Ideal diví sigui relativament més perfecta que la presentació humana d'un ideal humà, per bé que sigui la més perfecta de les encarnacions possibles, és, no obstant, una encarnació transcendentalment inferior a l'Ideal diví.

Dins l'Esperit que és el Cel hi ha la Terra; car dins d'Ell reposa la gran concepció de la Creació. Hi ha els boscos, els rius, les prades, les garrigues, les mars que hem conegut en la vida, però respiren, certament, "un èter més vast, un aire més diví", tots bells amb una bellesa l'aprehensió completa de la qual, àdhuc per al més alt esperit creat, fóra una "llangorosa destrucció".

*Però hi entrarà l'ànima que n'hagi conquerit
per la virtut el privilegi.*

Així com en la comunicació dels esperits humans n'hi ha uns que naturalment són més qualificats per a la interpenetració que no d'altres; dit en llenguatge corrent, així com un hom és més capaç que els seus companys de penetrar en la ment d'un altre, així en la proporció en què cadascun hagi esdevingut, per la virtut, més pròxim a Déu, podrà penetrar l'Esperit Suprem, i identificar-se amb els Ideals divins. Allí hi ha la immortal Sicília, hi ha els Camps Elisis, hi ha totes les visions cenyides del Bell Etern. Aquesta és la fe que duc al fons del pit.

(Trad. de M. M.)

Poemes

CANÇÓ D'UNA FULLA

QUAN el poeta canta — una herba li respon.
I tot home a sa vora — té un sentiment profund.
Una fibra secreta — ja es mou en el seu cor,
com si passés en l'aire — la gràcia d'un record.
D'on ve la cantilena? — De quin camp de l'amor?
El món és un misteri — ple d'antiga dolçor.
La fagina dins l'herba — fa un bonic saltiró,
i l'ase té una esquella — que sona en la foscor.
Ai, canta, fulla, fulla — en el fullam de l'om.
Quan el poeta canta — sa boca és una font.

LA ROSA DIU

ÉS el maig, la rosa diu: Tu m'hauries descuidada.
És veritat, jo li'n dic, dolça rosa embalsamada,
dolça com el rajolí d'una bóta de garnatxa,
i com el ventre nevat d'una donzella agraciada.
Sempre més ne té el record aquell qui l'ha respirada.
És el maig, la rosa diu. I jo li'n dic: Calla! Calla!

LA DONZELLA DE NÚRIA

A T. Garcés

MUNTANYA amunt, la donzella de Núria,
en els graons de l'altar de Sant Gil,
quan pregava la verge en la foscúria,
tenia, agenollada, l'aire humil,
i era com un clavell embalsamada,

la dent fina, el front llis, l'ull matador:
hagués volgut donar sa mà nevada
per dansar la sardana al rodador;
amb el Joan o amb el Pere en la boscúria,
hagués collit el raïm de pastor,
muntanya amunt, la donzella de Núria.

TRES ROSES

ULLS clucs, en la tenebra, veig tres roses
porprades, que han sorgit,
l'una damunt les altres, i descloses
al fons de l'esperit.
És tal vegada un record que perdura?
Quina mà les ha tretes del meu front?
Ve l'esperança amb una frescor pura?
Qui parla en mi? Les tres roses on són?

RELLOTGE DE SOL

M'estic sota el colomer:
hores i coloms, tot vola!

JOSEP S. PONS

Versions rítmiques

LA CREACIÓ

(D'Ovidi: *Metamòrfosi*, I, 5-86)

ANS del mar i la terra i el cel, que cobreix tota cosa,
era l'orbe del món, tot ell, d'idèntic aspecte.
Caos l'han nomenat, embalum informe i sens ordre,
pes inert només, i aplegats en confusa barreja
discordants elements de les coses no ben ajustades.
Títan encara pel món la claror dels seus raigs no expandia;
Febe, tampoc, creixent, els seus corns a refer no tornava;
ni per l'aire, difòs entorn seu, no es gronxava la Terra,
equilibri fent-se ella mateixa; ni els braços estesos
no tenia, voltant dels països la riba, Amfitrite.
On hi havia terra, hi havia també mar i aire.
Era, doncs, lliscadissa la terra, sense ones el pèlag,
l'aire intransparent. No servava cap cosa sa forma.
Ni mancava a cap d'elles contrari; per tal com lluitaven
dintre un cos les ardents i les fredes, les seques i humides,
les pesants i les lleus, igualment que les blanques i dures.
Fins que un déu, millorant la natura, aquest plet va resoldre.
Car del cel va les terres partir, de les terres les aigües.
i de l'aire espès segregà el cel diàfan i lúcid.
I, ja tots destriats, i del cec agrumoll trets defora,
lloc divers els fixà, i els donà llei de pau i bon ordre.
L'ígneia força, llavors, del cel concavat, que no pesa,
va pujar-se'n amunt, i en el lloc més excels va posar-se.
En lleugeria, i en lloc igualment, el seguí de prop l'aire.
Densa, la terra, més que ells, elements menys subtils se'n portava,
i son pes l'abaixà. El líquid, que al volt d'ella corre,
l'últim lloc prengué, i límit posà a l'orbe sòlid.
Una volta aquell déu, el que fos, així disposant-la,
la gran massa partí, i donar-li va membres diversos,
ans que res la terra, perquè en tots sentits igualada
fos, arrodoní, formant de tota ella un gran orbe.
A la mar d'expandir-se i d'inflar-se amb els vents furiosos
ordre donà, i de cenyir la terra voltada de platges.

Féu també les fonts i els immensos estanys i llacunes,
i amb ribatges tancà sinuosos els rius, que davallen,
i, segons els llocs, en part són beguts per la terra
i en part van a la mar, i, fosos en l'ampla planura
d'aigües més obertes, les ribes on baten són platges.
Manament féu d'estendre's als camps; a les valls d'abaixar-se;
frondes als boscos donà, i aixecà les muntanyes rocoses.

I, talment com el cel a mà dreta, i també a esquerra dues
zones divideixen, i és més calorosa la quinta;
tota la massa que enclou destrià també així en altres tantes
aquell déu provident; i en la terra cinc zones hi ha sota:
de les quals la mitjana no és, per xardor, habitable;
dues en tapen les neus; i en mig va posar-ne altres dues,
i les va temperar amb mescla de fred i d'ardència.

L'aire s'hi gronxa damunt, que, tant com, comparada amb la terra,
l'aigua pesa menys, tant en pes ell guanya la flama.
Que tinguessin en ell llur estada les boires i els núvols
disposava, i els trons, que el cor dels humans remourien,
amb els vents, que tempestes i esclat de llampecs produeixen.
El Faedor del món, tanmateix, que els vents lliure tinguessin
l'aire arreu no volgué; ja costa ara prou de frenar-los,
tot tenint cada un senyalat curs distint a sa força,
que no esquincin el món: tal és dels germans la discòrdia!
Dels Nabateus a les terres, d'Aurora proper, sojorna Euros,
i a la Pèrsia, i als monts que els raigs matutins primers paren.
D'Hèspèr i les platges que el sol tebiona en colgar-se
Zèfir prop s'està. Els Set Bous Batedors i l'Escítia
Bòreas paorós envaïa. La terra oposada,
Auster, amb núvols constants i pluges, la té tota xopa.

Dalt de tot això, posà, líquid i sens gravidesa,
l'èter, que barreja no té de terrenes escòries.

Separades, just, totes les coses així amb límit fixe,
tant de temps d'esse' ocults, anys i anys oprimits dins la massa,
a guspirejà arreu del cel els estels començaren.
I perquè de vivents no fos cap regió despoblada,
astres i déus tot seguit ocuparen del cel la planura;
foren dades als peixos llunts, per viure-hi, les ones;
i les feres la terra prengué, i els ocells l'aire mòbil.

Un vivent més excels que no aquests, més capaç d'alta pensa,
hi mancava encara, potent per domtar tots els altres.
Nasqué l'home, llavors: fos que el féu de semença divina
aquell déu, de les coses artífex, que el món millorava;
fos que, nova la terra, i de fresc segregada de l'èter

sublimat, retenia, del cel fecundada, semences.
 D'ella Prometeu, amb aigua de pluja pastant-la,
 formà un cos, en efígie dels déus, que tot ho governen.
 I, quan tots els restants animals guaiten clins vers la terra,
 alta la faç donà a l'home, i al cel que fités la mirada
 manament li posà, i als estels que aixequés, dret, son rostre.

EL SACRIFICI A CRISA

(De la *Iliada*, vv. 430-488; hexàmetres)

I, en tant, ja Ulisses
 s'acostava a Crisa, portant la sagrada hecatombe.
 I, una volta arribats dintre el port, que té gran fondària,
 veles amainaren; desaren-les dins la nau fosca;
 descansaren l'arbre en la forca, amb estais acalant-lo
 llestament; i remaren avant, fins al lloc d'ancoratge.
 I, llavors, ancoraren, i amarres fermaren a popa;
 i, llavors, ells mateixos del mar al trencall descendiren;
 i, llavors, varen treure d'Apòllon, fletxer, l'hecatombe;
 i, llavors, de la nau, passa-mar, sortia Criseida.

I duent-la, després, a l'altar l'astutíssim Ulisses,
 la posava en les mans del pare amorós. I va dir-li:

"Crises, m'ha enviat el cabdill de la host, Agamèmnon,
 a portar-te la filla, i a Febos sagrada hecatombe
 a immolar per als dànaus; perquè el Sobirà s'apaivagui,
 ell, que als argius infligeix, al present, luctuosa sofrença".

Tal dient, en les mans la hi posà; i ell rebé, ple de joia,
 la dilecta filla. I, seguit, l'hecatombe superba
 al voltant de l'altar, ben bastit, arrenclaren per ordre;
 i es rentaren les mans; i el grapat d'ordi sacre prengueren.
 I al mig Crises, alçades les mans, suplicava en veu alta:

"Ou-me, Tu, el de l'arc argentí, que rondes a Crisa,
 i a la sacra Cilla, i a Tènedo amb ton poder regnes;
 tal com benigne una volta, ja abans, el meu prec escoltares,
 i colpires tan fort, per honrar-me, les tropes aquees;
 talment, ara també, altra volta el desig aconpleix-me:
 des d'aquesta hora el flagell esglaiant dels dànaus aparta".

Tal orant digué. I l'oïa Febos Apòllon.
 I ells, havent orat, i aspergit dels grans d'ordi les víctimes,
 testa en l'aire les degollaven; i les escorxaven;
 i, tallades les cuixes, d'oment anaven cobrint-les,

fent dos sostres, i sobre posaven bocins de carn crua.
I ho cremava sobre ascles el vell, i damunt vi versava
relluent; i tenien-li uns nois amb les mans els pempòbols.

I, cremades les cuixes, i havent ja tastat les entranyes,
feien tota bocins l'altra carn; i, enfilant-la en els astos,
la rostien amb compte, i un cop rostida la'n treien.
I, ja llesta la feina, posada la part a tothom,
feren l'àpat; i en res no mancava al desig la llur menja.
I, una volta espassat el daler de bevenda i vianda,
els donzells omplien, curulles, de beure les gerres,
i les copes a tots repartien, libant les primícies.
I, amb llur càntic, el déu tot el dia, llavors aplacaven
els donzells aqueus, gentilment cantant l'himne peànic
en llaor del Fletxer; i plaia al cor d'ell de sentir-lo.
I, quan el sol fou colgat, i sobrevingué la foscúria,
vora les amarres, llavors, del navili dormiren.
I, quan Eos, eixint de les boires, lluï amb dits de rosa,
vers l'extens campament dels aqueus, llavors, navegaren;
i ventijol favorable envià, protegint-los, Apòllon.
I ells guindaren l'arbre, i les veles blanques hissaren,
i el vent inflava la vela pel mig, i entorn de la roda,
remorejaven, passant-hi la nau, escumoses les ones,
i ella corria entremig de les ones al cap de la ruta.
I, una volta a l'extens campament dels aqueus arribaren,
el navili negrós varen treure del mar a la platja,
endins, sobre les dunes, i amb llargs estintols van fermar-lo.
i, això fet, es van tots dispersar per les naus i les tendes.

A APÒLLON

(D'Horaci: I, 31: *alcaica*)

Esquema: *ab ab a baa ba b*
ab ab a baa ba b
ab ab ab ab a
baa baa ba ba

QUÈ vol d'Apòllon, ara que temple nou
rep, son poeta? ¿Què, vi novell versant
del beire, capta? No les fèrtils
messes que lleva Sardenya, rica;

ni de Calàbria, tòrrida, els bells remats;
ni or; ni vori indic; ni els grassos camps
que l'aigua mansa del riu Liris,
silenciós, tot passant rosegà.

Amb el falçó de Cales els seus mallols
podí qui en té. I eixugui, del càlzer d'or,
el ric mercant els vins, que a canvi
pren dels perfums i brocats de Síria:

ben vist dels déus; car passa tres cops a l'any,
o quatre, la mar d'Atlas impunement.
Jo faig mon àpat amb olives,
i amb escarola i lleugeres malves.

Del que tinc ara deixa'm gaudir sa i bo,
Fill de Latona, et prego, i amb tot mon seny.
I que en ma senectut no em vegi
inhonorat, ni la lira em manqui.

EL VATICINI DE NÈREU

(*Estrofa asclepiàdica primera; d'Horaci, I, 15*)

Esquema: *baba abba abab*
baba abba abab
baba abba abab
baba abab

S'emportava el Pastor, pèrfid, pel mar ondós,
amb les idiques naus, Hèlena, hostessa amant;
fermà els vents corredors Nèreu, a llur malgrat,
i predeia el funest destí:

"Sots mal astre te'n dus ara, vers ton casal,
la que a prendre't vindrà l'Hellas, amb mils d'herois,
conjurada per fer trossos el vincle impur
i de Príam l'imperi vell.

Els guerrers i cavalls, com suaran, ai las!
ai! als dàrdans quin dol ara congries, tu!
Ja té Pallas a punt ègida, carro i elm;
ja prepara l'ardent furor!

Prou, soberg, perquè tens Venus que et protegeix,
clenxaràs els cabells teus, i cançons plaents
a les fombres, amb dolç plectre, faràs sentir;
prou, al tàlem, el cop feixuc

de les llances, i el dard crètic fiblant, podràs
evitar, i el combat, i Àiax, el pros ardit,
que t'encalçarà llest. Ai! els adúlter rulls
a la fi fregaran la pols!

Veus el fill de Laert, hòrrid assot dels teus?
Veus de Pilos el rei, Nèstor? Ja et són damunt
els intrèpids herois, Teucre de Sàlamis,
amb Estènelos, home expert

en la lluita, i si cal guia no gens mandrès
de cavalls. Aprendràs, àdhuc, Meriones
a conèixer. Ferest — guaita! — el Tideida, brau
més que el pare, ja et cerca. I tu,

com si el cèrvol, poruc, veu per atzar un llop
de dellà de la vall, fuig, oblidant el past,
tal, covard, fugiràs, tot panteixant d'esglai;
tu, que amb ella et fas tan valent!

Del Pelida, a les naus, retrassará l'enuig
a troians i mullers frígies l'àvol jorn...
Ai! passats nou hiverns, cendres el foc aqueu
els pergàmics casals farà!"

NOTA. — Seguim l'esquema que del *petit asclepiàdic grec* dona Stampini, considerant aquest vers compost de tres dipòdies, de les quals la segona i la tercera són invariables, i, en canvi, la primera pot prendre encara dues altres formes: *abba* i *bbba*. Igual varietat admet la primera dipòdia del *glicònic segon*, que clou l'estrofa, restant així mateix fixa la segona dipòdia.

EN LA NIT

(Sàfica de Lenau)

Esquema: *ba ba baa ba ba*
ba ba baa ba ba
ba ba baa ba ba
baa ba

TOT dorm; i damunt de les terres, mudes,
 va rondant, amb pas inoïble, el geni
 de la vida. Llàntia del món, fulgura
 dolça, la lluna.

Guaita! Déu sa faç d'amorós somriure
 endolceix, car veu la fillada humana
 oblidant, del Son remeiè en els braços,
 tota congoixa.

Tapa'm, tell, amable, amb tes denses ombres:
 que el meu rostre, pàllid per la sofrença,
 i el meu plò, encongit, l'amorós somriure
 mai no li trenquin.

Ha caigut tres voltes ja ta florida,
 tell, de quan sentires que conversàvem
 d'ésser, jo i l'amic, immortals. Venia,
 del teu fullatge

polsinós de lluna, un alat murmuri,
 i esperança al cor dava de reveure'ns...
 De l'amic, tres cops, ai! damunt la tomba
 s'ha marcit l'herba!...

HÈRMANN I THUSNELDA

(De Klopstock; 28)

Esquema: *babaab, ababa*
babaab, ababa
babaaba
baabaab

GUAITA'L! Ve de suò, i de sang romana,
 i de pols del combat, cobert! No em fou mai
 tan bell Hèrmann! Fins ara
 mai flam així tingué als ulls!

Vina! Tremo de goig! L'aguiló dóna'm
 i el coltell degotant! Respira i calma't,
 al recer dels meus braços,
 de l'horrorífic combat!

Quiet ací, que del front la suò et torqui,
 i la sang de la faç! Com és encesa!
 Hèrmann! Hèrmann! Thusnelda
 mai, com avui, t'estimà!

Ni llavors quan primer, del roure a l'ombra,
 amb el braç embrunit tu m'arrapares.
 Jo, fugint, vaig parar-me;
 veia la immortalitat,

que és ja teva! Digueu pels sacres boscos
 que angoixós ara August amb els seus Númens
 beu el nèctar; i que Hèrmann,
 Hèrmann és més immortal!

“—Què m'agences els rulls? No jeu el pare
 mut, occit, davant nostre? Bé podia
 guià August l'host de Roma!
 Ell hi jauria, sagnós!” —

Deixa: el mústic cabell vull eriçar-te,
 que en ta testa reial ferest volei!
 Siegmar és amb els Númens!
 Dreça't; no el ploris, ja, més!

J. M. LLOVERA, trad.

E L S L L I B R E S

Èglogues i altres poemes, de Mn. Joan M.ª Feixas. 1926.

HI ha tantes menes de poesia, que una classificació estricta n'és sortosament impossible. Però una classificació genèrica, més o menys convencional, pot ajudar bastant per situar conceptes i establir orientacions crítiques. Així, per exemple, hi ha poetes que essencialment, i gairebé totalment, en els seus versos, *canten*. No cal dir que aquella producció que s'avé amb la peculiar psicologia que per això és reclamada, no té en el contingut de les seves estrofes altra motivació creadora que la de l'impuls interior de l'autor; àdhuc a voltes el propòsit que el mena a la recerca i a l'explanació d'un tema massa determinat, li és una nosa peremptòria en el camí de la perfecció lírica. És a aquests poetes, com a cantors que són, que convé la metàfora, — retòrica o ingènua, com volgueu —, de l'ocell que refila. Cal, això sí, ésser fonamentalment poeta, saber vocalitzar bé, i trobar el to just d'adequació a la capacitat i amplària vibràtil de la gorja cantadissa. L'equivalència en valoració artística, és, ben sovint, en aquests casos, una equació que relacioni la modalitat de la vocació natural del poeta amb l'afinament concret del seu acord.

Aquest és, doncs, l'exemple líric del nostre Mn. Joan M.ª Feixas, traspassat quan tot just assajava, estimulante per les sonores modulacions dels seus companys de verneda, un refileig personal. Des-sota la brossa floralesca, les notes manllevades, les reminiscències alienes, els prosaïsmes esparsos i els defectes poètics, de l'obra de Mn. Feixas, palpitava ja una vocació de líric veritable, i s'hi respirava una alenada encesa i fluida. L'aguant positiu d'aquestes *Èglogues*, i les seves dificultats, enormes en proporcions per a un novici, acrediten a bastament el gust d'aquest poeta joveníssim, la pregonesia de la seva educació clàssica, i el seu autèntic sentit de l'encís de la naturalesa.

Així, aquesta atapeïda replega pòstuma de la producció lírica de Mn. Feixas, no solament constitueix un interrogant optimista de cara al futur, prematurament estroncat, de l'autor, sinó que és també un índex meritori del seu actiu, ben estimable tanmateix. Toia d'ofrena, feta a la memòria del poeta amb ses pròpies flors, no hem

gosat a esporgar-la massa; però, amb tot, flairant-la sensiblement, hom hi percep per tots sos costats un rar i veritable perfum de poesia.

Nous articles inédits, d'A. Esclasans. — Barcelona, 1926.

JA ha passat, venturosament, aquell temps abusiú dels dos tòpics: "fa bonic" i "és interessant", que sistemàticament (volem dir persistentment) eren aplicats com a formulisme d'opinió a tota idea o feta suggestiva. Tanmateix, si aquest mal ús no hagués fet esbravar la propietat i el sentit de la paraula, cap altre adjectiu no convindria tant a la personalitat d'escriptor i a la polèmica articulista de l'A. Esclasans, com el d'*interessant*, apassionadament interessant.

En aquests *Nous articles inédits*, el polemista-crític dels anteriors articles esdevé genèricament polemista, i l'autor hi esgrimeix sense noses tot el seu instrumental de combat: un estil periòdic, tallat elegantment quan convé; una potència imaginativa esmaltada de bel·leses; un rítmic martelleig de les idees, i una lògica mental, tan objectivament arbitrària com es vulgui, però formalment desimbolta.

El guany o la superació que per al lector tenen aquests articles, és que li posen més al descobert que no l'anterior llibre, l'estructura, el procés i la tècnica de les conviccions i de l'apostolat de l'autor, i del joc apassionat amb què ell els exterioritza.

El fum de preocupacions determinades, l'ombra de mantes obsessions, espesseeixen certament encara la total perspectiva d'aquest Sistema, que és en suma la projecció del mateix Esclasans en el panorama literari a mig edificar de Catalunya. Esclasans, arquitecte intransigent, ve a propugnar-ne una nova urbanització. Aviat, quan siguin un fet la publicació dels seus dos propers volums d'articles *no inédits* — entre els quals serà recollit el Decàleg Sistemàtic —, ens podrem fer càrrec, de la millor manera possible, del seu pla de conjunt. Aleshores serà el moment de judicar-ne en definitiva.

Breviari crític (1923-1924), per Manuel de Montoliu.
Biblioteca «El ram d'olivera». 1926.

EN aquest primer, nodrit i sòlid volum de crítica literària, Manuel de Montoliu ens ofereix, compacte i estructurat, el fruit dels dos primers anys de represa del seu magisteri valorador. Cap mot més escaient que aquest de magisteri, en el sentit d'exercici de càtedra o escola, per ésser aplicat a aquest escriptor, que és també doctor i professor ensems.

Confessem, doncs, que ara, aplegada en volum, la rúbrica diària de Montoliu ascendeix a lliçó permanent de serè i orientat mesuratge. Home d'una formació intel·lectual i moral documentada i ferma, la seva crítica autènticament seriosa sol presentar totes les garanties de competència i de profunditat. Montoliu mai no esquivia els judicis, ni s'esquitlla en jocs superficials o equivocs, ans al contrari: fa sovint de les seves notes veritables pretexts per a exposar teoritzacions doctrinals. En manta ocasió, els seus estudis, sempre sondejats a fons, constitueixen veritables monografies sobre una figura literària, o un aspecte o tema de les nostres lletres.

Coneixedor bàsic de les literatures clàssiques i modernes, tant com de la nostra, i filòleg notable, Montoliu pot parlar amb tant d'aplom i justesa dels volums de la Fundació Bernat Metge, per exemple, com de les versions de Shakespeare o de Manzoni; i encara hi afegeix sovint, com a escriu, observacions personals de veritable interès científic o literari, que complementen allò que ja per ella mateixa oferia l'aportació.

Crítica honradíssima, la de Montoliu, acordada tothora al sedàs exigent i delicat de la pròpia consciència, s'esdevé a voltes — traint inevitablement els seus principis estètics — que les seves valoracions, sempre qualitativament encertades, no serveixen la nivellació i el mèrit relatiu d'un equilibri de conjunt. Volem dir que el trobem a vegades més acostat a la blanesa de la misericòrdia que a la inflexibilitat de la justícia. Com també a voltes el subjectivisme d'un estat personal gravita d'una manera massa visible en la balança de l'apreciació objectiva. Però això no és en el crític sinó el contrapès obligat d'un mirament absolut vers ell mateix, i d'una natural predisposició optimista, — preludi mediat dels seus judicis.

Insistim que realment impressiona la tasca de preparació, de solvència artística, d'estudi abnegat i d'aristocràcia docent, que el present llibre suposa. Potser — i hauria estat una immensa llàs-

tima, — si aquesta producció hagués restat dispersa, el nostre món literari no hauria adquirit aquesta merescuda noció del nostre crític. En canvi, ara, l'admiració i la sorpresa se'ns agermanen, en fer-nos càrrec del veritable "corpus" crític modern que representa aquest volum, on la figura de Manuel de Cabanyes apareix evocada al costat de la de López-Picó amb parella plenitud de comprensió i de coneixement, i amb proporcions veres d'assaigs modelics insuperables.

***Jubileu*, de Josep Maria López-Picó. Op. XIX. 1926.
Imp. Altés.**

POTSER hom no ha donat prou importància al gest d'aquest poeta cristià, que commemora el set voltes centèsim aniversari del traspàs de Sant Francesc d'Assís, retent-li l'homenatge d'un cant assenyalat.

Perillosament floralesques—en el sentit pejoratiu del mot—aquestes commemoracions líriques, López-Picó ha sabut, en canvi, situar la triple ofrena del seu poema, dins un equilibri perfecte d'estètica i de pensament, de modernitat i d'evocació. És per això que, abans de trobar la simplificació de la figura de Francesc que constitueix la culminació del tercer cant del llibre, l'autor vol passar tot un camí de procés interior rememoratiu, tota una ruta de purificació d'ànima, per a entonar després l'himne final amb una plena puresa expressiva i amb una sintètica i total capacitat de comprensió dels signes psicològics peculiars de la tan divulgada hagiografia franciscana.

El drama de la consciència de l'home modern, és seguit per la compensació del repòs serè i triomfal de la Itàlia eterna. La gravetat intensa del primer cant — on el poeta ha colgat tanta de passió i d'alta lluita, — resol amb una victoriosa dignitat el problema, ben difícil, de dir en vers els neguits d'aquesta substància espiritual del món, tot desentranyant-ne a través de la seva complexitat racionalista la lliçó de la constància suprema amb què Déu se'ns dona com a Redemptor. Esbalaeix concebre l'esforç que suposa traduir d'una manera rítmica i àgil tot un estat de consciència, amb més punyent lucidesa encara que no en una profunda perspectiva sociològica.

Itàlia, però, és la de sempre. El poeta pot abocar als versos tota la delícia superada del record, fent ja de la distància una possibi-

litat de perfecta arquitectura. Dintre la casta sobrietat de fons de la lletania que trena el poeta, sentim vibrar tota la puixança imaginativa i tot el luxe ubèrrim que gravita en l'afortunat paral·lisme líric de López-Picó, aliat amb una percepció lògica i coordinada de la evocació descrita, i estergit en rosa i or damunt la marmòria tersura del vers impecable.

El poeta tanca aquest ordre, verament clàssic, — després de fixar-hi el gènere de la humanitat d'avui i de la pàtria de tothora, — amb la invocació específica de l'home objecte del seu poema, del Sant que jubilosament hi és celebrat.

Nosaltres, en arribar a aquest punt del comentari, i justament en aquest número franciscà, no voldríem sinó constatar una cosa, quant a aquest darrer cant. López-Picó ha resumit en ell les essències més perdurables de la silueta franciscana: aquesta és, — no pas la única, — però sí una de les majors virtuts d'aquest colofó, que és el vèrtex i la motivació del llibre, tot ensems.

¿Novetat cercàveu, lectors ignars, en una síntesi de lirisme biogràfic d'un home que, — ultra tenir les interpretacions de la seva existència definides pels límits de la santedat, — ha estat ja objecte del fervorós estudi de totes les èpoques? Si d'ençà de les "Fioretti", tot el substràctum franciscà ha estat un corollari de tons, només!

Així el triomf del poeta d'avui — una vegada més únic en vàlua i en sentit entre nosaltres, pel que respecta a aquesta aportació — entenem que és l'haver-nos donat un Sant Francesc essencialment real, i que alhora ens l'ragi fet aparèixer tan acostat a la personal lírica del propi autor. Això, que per alguns semblarà una paradoxa, prou val una fita centenària, tanmateix.

La quietud del pendis, de Josep Munteis. Pòrtic de Tomàs Garcés. — Olot, 1926.

A la vora del camí" començava el poeta olotí el seu cant. Ara s'ha enfilat ja més amunt. Ha assolit el repòs aquietat d'un marge, i ens diu des d'allí la seva visió del món, ungit d'una més complexa perspectiva.

Aquells primers instants lírics, d'un impressionisme exquisit, han guanyat avui una estructura formal i una plenitud interior embaïdalidores. Mai potser no hàviem trobat un poeta — de Maragall ençà — que veiés d'una manera tan pregonament idílica el paisat-

ge, que junt amb això ens el donés dient-lo d'una manera personal, i que, ensems, li fes servir en el cant tota la seva peculiar gràcia objectiva.

El paisatge, és realment el d'Olot, i l'espiritualisme que llisca pels versos és d'una qualitat molt pura. Poques vegades aquell amor a la vida terrenal i a les coses del nostre reialme tangible de Maragall, s'haurà avingut tan bé com en la sensibilitat que avui En Munteis ostenta, amb aquella sensació de fidelitat terral de l'autor de *Chora*. *El repòs* és la més eloqüent expressió d'aquest aparellament.

Per aquesta virtut primordial de la poesia d'En Munteis, és que el to narratiu de la mateixa, i les seves descripcions — que són sovint la forma del seu cant —, tenen un encís interior tan delicat. La musicalitat del color i l'harmonia interna que aguanta tot el teixit dels motius que Munteis desenrotlla en les seves estrofes, revelen una gràcia de temperament excepcional.

Poeta del camp, amb refinament ciutadà, podríem dir. El seu expressivisme té una naturalitat instintiva, acordada amb una elegància espontània de petita meravella. La llisor d'ànima de l'autor sembla emmirallar-se talment en la tranquil·la naturalesa que esguarden els seus ulls. Àdhuc les miques d'entenebrament semblen ésser camí de repòs, també, en el seu cant. Melodia de cristall, la poesia de Josep Munteis, té una sonora carnositat de tendresa bategant i viva.

Tomàs Garcés diu aladament en el pòrtic, i en vers, el que després n'ha repetit en prosa: la traça límpida amb que l'autor cossa les intuïcions del paisatge "en la xarxa de la seva poesia".

Voluptat, poemes de Pere Guilanyà. Pròleg de Ventura Gassol. — París, 1926.

DOS noms amics, i enyorats, encapçalen emotivament la portada d'aquest volum. L'autor de *Les tombes flamejants* posa aquella seva mateixa cordialitat fogosa, tan preada, en la presentació del seu company d'exili; i se'ns revela alhora expert en l'estudi de les valors del llibre.

Quant a aquest, té positivament una importància doble, en mig de les seves freqüents hipèrboles retòriques i dels seus defectes de construcció, que no obstant la força expressiva apaga. Pere Guilanyà — roent d'una sensibilitat neta — és el primer poeta d'un ero-

tisme autènticament romàntic que ve modernament a Catalunya. Pere Guilanyà, ensems, dóna un to de veu oportuníssim per descongestionar l'ambient de temes literaris amanerats, i fer reviure, per reacció, una estridència sentimental apassionada.

El cerebralisme que hom ha atribuït a Guilanyà, no sabriem veure'l massa visiblement. Més aviat llegiríem en el seu cant una explosió de sinceritat vital — digui-se'n, si es vol, biografia — que encomana una alenada fèrvida a aquest cant, fill, potser, d'una joventut pressosa — encara, però, no gastada. La retòrica, així, no hi és una ruta deliberada de pensament, sinó una envestida calci-gant. Això fa que l'empenta del poeta sigui vibrant i sana, per bé que les derivacions del seu rimar a voltes es deformin en fumarelles arbitràries. L'emoció no és concretament en tot el llibre, però informa l'homogeneïtat inicial de la seva concepció.

Pere Guilanyà pot escriure altres reculls lírics i llavors veurem en ells quina ventura pren la seva condició de poeta veritable. Celebrem, però, en tant, amb convicció plena, aquesta seva entrada a fons en la polifonia del nostre Parnàs. La seva adolescència d'adés — autora de frivolitats artificioses — s'ha redimit humanament i líricament amb la puixança eròtica i l'esclat temperamental d'aquests cants de joventut d'avui, on, a més a més, hi traspua un fervor amantent a la poètica de l'instant que el volta.

La llàntia encesa, poemes d'Alfons Maseras. 1926.

ES amb goig i afecte alhora que veiem represa la tradició lírica d'aquest complex temperament d'home de lletres. Des de les *Èglogues*, editades ja fa una colla d'anys, havíem anat seguint l'obra dispersa d'aquest poeta. Adés llegiem a *La Revista El poema del desert*, adés a *Justícia Social*, el càntic *Solitud*. Ara, doncs, ens plau de retrobar tota la producció copiosa que enllaça l'anterior llibre amb el període actual de l'autor.

Alfons Maseras és, en prosa, un excel·lent creador de personatges, d'evocador d'èpoques, d'expositor de teories, de filòsof de la vida. La seva prosa és construïda amb un savi equilibri que nivella tota la seva obra en un igual to exterior de dignitat, per bé que interiorment sigui diversa en interès. Poèticament, però, apar que Maseras fa en el vers les seves confessions personals, com si vessés més directament en ell tots els estats d'una vida interna, que, com a home culte ben treballat per dins, batega en la seva consciència

d'home mortal. Això no vol dir que la imaginació de Maseras, la seva retentiva visual i la seva habilitat tècnica, circumscriguin a aquella poesia interior la seva lírica. Però en la seva obra d'ara és evident que hi ha moments que avui resten superats, en general pel temps, i en particular per la mateixa obra posterior del poeta.

No fóra difícil fer una tria de les peces d'aquest llibre que romanen a una envejable altura, i que no són igualades per la resta del volum. Tanmateix, això no és degut — creiem — sinó a la densa capacitat de producció de l'autor; i així, ara, no sabríem retreure-li una major exigència en la replega, perquè, lluny com ens és, ens plau que aquest volum representi una mena d'explicació, de sinceració afectuosa, de tot el seu procés d'aquests darrers anys, de cara a nosaltres i a casa nostra.

El llibre d'En Maseras és tan variat de forma com de fons. S'hi barregen els temes i els metres més diversos, les modalitats més variades. Moltes voltes, l'estat moral del seu esperit és la causa principal que afavoreix o limita la perfecció lírica dels cants. Home d'una sensibilitat exacerbada (no cal dir que això personalment i artísticament li fa honor), són relativament poc abundants els moments on és resolt en un complet domini l'equilibri de les seves facultats amb la plenitud del poeta. Quan aquests moments li arriben, ens dona composicions tan encertades com *Solitud* i *Jo romanc sentat al peu de ma porta* (aquesta darrera vertida segurament d'un seu original francès), les quals, situades correlativament, són ben significatives d'aquella diversitat esmentada.

No gens menys, essent l'anàlisi concret del llibre una cosa impossible, no ens sabem estar d'avalorar-ne dues coses. En primer lloc, el mèrit d'aquella constant preocupació transcendent, que algú creurà davallada sovint a prosaisme, i que culmina sobretot en els seus versos blancs. Prendre's seriosament la vida, i fer, àdhuc en la lírica, esforços per esbrinar-ne el sentit i el coronament, té, en el cas d'un poeta i escriptor, una importància assenyalada, que diu molt en favor de la seva honradesa literària. En segon lloc, les evocacions elegíques de Maseras, representades d'una manera rellevant i fragmentària en *El poema del desert*, tradueixen una positiva vocació per les composicions de lloc, i per donar força gràvida de realitat a coses imaginades, tot posant en llur fons aquell llevat humà que els dona una fraternitat d'amargor amb el poeta, que és llur comuna originalitat més albiradora. Sempre, però, la diversitat del cant obeeix en l'autor a una suggestió veritable, que fa ja estimables les poesies del llibre, sense que a vegades sigui prou per a encomanar-les-hi un segell personal.

Alfons Maseras, és, pregonament, — repetim-ho — un home de

lletres complex. Els seus poemes representen només la projecció del seu esperit, de cara al món i els seus problemes, i enfront de la pròpia consciència. Literàriament, potser són més interessants les seves creacions en prosa. Però documentalment, humanament, en la poesia de Maseras hi ha una indubitable entranya de pensament i de sensibilitat, que paga amb escreix l'atenció del lector.

***Ofrena rural*, poemes de Guerau de Liost. Edicions «La Mirada». — Sabadell, 1926.**

L'APARICIÓ d'aquest petit llibre, tan transcendent com a lirisme, ha estat de fet circumstancial. Celebrem, doncs, el mèrit de «La Mirada» que va saber descobrir-lo a mig fer en l'ànima del poeta.

Llibre vèrtex, d'on deriva i d'on dimana alhora — convergint-ne i divergint-ne ensem — l'obra publicada i la inèdita del poeta. És *La Muntanya d'Ametistes*, exercitada en la força agra de *Selvataana amor*, refinada a través dels *Somnis*, amb l'acidesa incipient de les *Sàtires* i amb l'associació paradoxal d'evocar *La ciutat d'ivori* davant de perspectives naturalistes. Entorn d'aquesta sintètica densitat de contingut, Guerau de Liost esprem, amb una economia verbal i una propietat de lèxic absolutament insuperables, la meravella de les seves intuïcions líriques, més que divines verament diabòliques. Llur resultat, produït més aviat per refinament qualitatiu, per anàlisi aparentment impassible, que no per franca admiració o per raó de creació divina, fa més de la contemplació un instrument que un objectiu, sense que el fervor, però, (*Comiat*) deixi de triomfar-hi.

Així, la poesia de la *Ofrena rural* apar una veritable *cristallització* — en l'exacte sentit científic d'aquest mot — de les visions de la natura, en les formes geomètriques de les estrofes. Guerau de Liost no ens dona la impressió instintiva de les coses, sinó la reacció subtil, la reflexió anti-espontània davant d'elles. El seu guany personal, la seva suprema garantia enfront de les febleses naturalistes, és una objectivitat defensiva, un miratge d'agudeses cenyidament fantasiosa, i una constant capacitat d'ironia, que val tant com dir crítica, i que no l'abandona mai. *Lírica crítica*, certament, podria ésser subtitulada la mena de poesia que ens ofereix ara Bofill i Matas.

El seu llibre d'avui constitueix un compendi esquemàtic de tots

els mitjans i processos retòrics reeixits, de la nostra poesia. Això és, potser, ço que el fa desconcertant. Grafismes sintàctics vuitcentistes s'aparellen amb parallelismes moderníssims, on àdhuc hi és arriscat el gust. Mètriques d'acabada estructura van al costat de composicions resoltes variadament, sense altre ordre que el subjectivíssim i encertat que el moviment del cant li dicta. A base d'aquest petit volum, podrien fer-se estudis considerables, només que destriant-ne aspectes: — una classificació escrupolosa i recercadora de la imatgeria que hi llueix, realitzada d'una manera intel·ligent, fóra, per exemple, riquíssima en suggestions, constatacions i descobertes.

Cavaller perfecte, amb la millor malícia artística, Guerau de Liost esgrimeix cada mot amb una precisió hàbil i consumada, fent-lo obeir — gairebé automàticament — a la intenció. El seu pregon sentit auto-crític li controla rigorosament la inventiva. L'aplom, tan àgil com fulminant, de l'expressió, aguanta amb una solidesa aferissada, — que hi fa insubstituïbles els més ínfims elements de la dicció, — aquesta seva arquitectura, feta de pedreria. I damunt de tal seguretat, el poeta exerceix el seu mestratge sàviament voluble, i el duu fins a servir-se de l'onomatopeia — fent l'ullet a la cacofonia —, i al pictoricisme extravagant — que supera la caricatura.

L'escola d'orsiana de l'arbitrarietat artística en el criteri personal, s'alia en aquest cas amb el modernisme més avançat en els motius; tant com la exactesa cairejada i rural del seu lèxic s'ajunta a la medulla d'una intel·ligibilitat ciutadana complicadíssima. El seu ús únic dels epítets li permet resoldre un paisatge en un epigrama. La seva hipersensibilitat fa possible que tradueixi en els seus versos tot el tresor subconscient i tràgic de la vida del camp en repòs. Ens inicia ja en les "Sàtires", emprant les lliçons i els estigmes de l'antropomorfisme popular inferior, amb incisiva ètica. Expressa el dramatisme biològic i cru del nostre rústec fons psicològic pairal, amb un punyent realisme d'aiguafort. I broda damunt de cada tema, fins a exhaurir-los, tots els parallelismes imaginatius de la lírica més complexa.

Guerau de Liost, a través d'*Ofrena rural*, ens l'imaginem com un taumatúrgic alquimista que, en l'avara solitud dels seus secrets d'artífex, passa minuciosament la natura i les coses pel gresol terrible de la seva visió càustica, les deforma, i les estergeix finalment en el cristall del vers amb una pulcra nitidesa de miracle.

O. SALTOR

REVISTES I DIARIS

Jacopone de Todi i la «Imitació de Crist»

EN el número 1539 de *Le Correspondant* (10 novembre 1926) Maurice Lewandowski publica un estudi sobre la influència franciscana en el llibre de la *Imitació*, manifesta, segons el comentarista, no solament des del punt de vista doctrinal, sinó també en la transcripció pura i simple de pensaments trets de Sant Francesc d'Assís o de Jacopone de Todi. Veus ací la traducció de la part d'aquell estudi que fa referència al poeta del *Stabat Mater*:

“No intentem pas d'establir ací una assimilació entre l'obra del poeta, joglar de Déu, qui parlava a l'ànima del poble, i la del religiós, qui s'adreçava als seus monjos en el silenci del claustre. Jacopone, per exemple, fou el cantaire de la Verge Maria, a qui anomena poèticament la seva Dama benamada, i de la qual ha celebrat les lloances i sobretot els sofriments en un cant immortal, conegut de tothom, el *Stabat Mater Dolorosa*. En la *Imitació* no és fet cap esment de la Mare de Déu, cosa que basta a caracteritzar els estats d'ànim d'aquests dos autors religiosos. Però roman aquest gran fet que la *Imitació de Crist* porta traces nombroses de la inspiració franciscana, les quals demostren que el seu autor estava bastant familiaritzat amb les poesies populars de Jacopone per copsar-hi els sublims accents de l'amor diví.

Aquest acostament era en el pensament de Frédéric Ozanam, qui fou el primer d'assenyalar que en molts passatges els cants de Jacopone recorden les més belles pàgines de la *Imitació* (1). “Així — diu — quan Jacopone dona a l'ànima dues ales per enlairar-se cap a Déu: la castedat del cor i la puresa de la intelligència, hom reconeix l'admirable versicle del llibre II, capítol IV, en el qual es troba la mateixa imatge per celebrar les mateixes virtuts.”

Veus ací un altre exemple, citat per Msr. Puyol, que mostrarà, sobre un punt molt particular, la concordància de les dues doctrines: la *Imitació de Crist* ensenya que cal estimar Déu no solament en

---

(1) Frédéric Ozanam, *Les Poètes franciscains en Italie au XIIIe siècle*.

mig de les joies de l'ànima, sinó encara en l'absència de les consolacions interiors. És una màxima d'alta perfecció, però plena de saviesa, i Jacopone l'ha expressada igualment en una de les seves poesies:

"He considerat i considero com una gran cosa gaudir de Déu. Per què? Perquè durant aquelles hores de gaubança la humilitat s'exerceix amb respecte. Però he considerat i considero com la cosa més gran de saber restar privat de Déu. Per què? Perquè durant aquestes hores de prova, la fe s'exerceix sense testimoni, l'esperança sense espera de la recompensa i la caritat sense cap senyal de la benvolença divina."

Així mateix Arthur Loth ens aporta altres fets que, per llur precisió, no ens permeten dubtar que l'autor de la *Imitació de Crist* estava familiaritzat amb l'obra del benaventurat Jacopone de Todi. L'autor de la *Imitació* diu: "Si alguna vegada heu vist morir un home, penseu que passareu pel mateix camí." Som prop mateix d'aquesta estrofa de l'himne italià de Jacopone de Todi sobre la consideració de la mort:

*Vedite un homo morire?
Piu segnio non ve opporto
Che tutto devemo venire
A quel medesimo porto.*

L'expressió d'aquest pensament, que pertany al llenguatge imatjat de la poesia, no anà pas tota sola a posar-se sota la ploma del pietós escriptor; hauria dit més simplement: "Heu vist alguna vegada morir-se algú? Penseu que us passarà el mateix." Però, inspirat pel record de l'estrofa del benaventurat Jacopone, ha dit: "Penseu que passareu pel mateix camí."

I veus ací una última prova que ens sembla establir definitivament un lligam místic entre el monjo i el poeta, sobre un punt de la més alta espiritualitat. En la *Imitació* hi ha un capítol sobre "la vanitat del món" que ignoren la majoria dels llegidors del llibre perquè no figura a les primeres traduccions franceses, entre les quals esmentarem la traducció de Tolosa, en la qual aquest text forma el capítol XXVI i darrer del primer llibre (1).

L'edició de l'*Internelle Consolacion*, segons Moland i d'Héricault, conté igualment aquest capítol XXVI sobre la "vanitat del món"

(1) Aquesta traducció, que es troba a la Biblioteca Nacional, s'intitula: *Le livre très salutaire de la Imitacion Ihesus-Christ et mesprisement de ce monde, translaté en François en la cité de Tholose* (1488).

al final del III llibre, seguida de l'esment: "Cy finist le Livre de l'Internelle Consolacion. Deo gratias". Però aquest capítol XXVI no es troba en l'edició de M. Alfred Péreire, que s'acaba amb el llibre III, cap. XVI, amb la invocació *Laudetur Deus. Amen.*

Donem més avall el text d'aquest capítol, que no es troba reproduït en cap de les edicions corrents i que mereixia, no obstant, de constituir el veritable prefaci de la *Imitació*, car hom hi troba una pintura emocionant de les decepcions de la vida del món, i una crida a la vida interior, font de les joies de l'ànima:

"La vida del món està sembrada de perills: la castedat es perd en la mollesa; la humilitat es perd en les riqueses; la caritat es perd en el benestar.

Així com és difícil que un arbre plantat vora un camí important pugui servir la seva fruita, així és poc probable que un home dispers entre les companyies conservi les virtuts.

Orb, doncs, els que corren darrera les vanitats del món!

Quines són llurs joies, sinó lliurar-se a la luxúria o a la bona vida, o divertir-se amb vanitats, o fer triomfar intrigues malèfiques?

Hom es creu ben establert en les delícies perquè ningú no el renya ni el corregeix de les seves iniquitats. I hom no veu que no hi ha pitjor malanança que aquest benestar que fa incurable la malaltia de l'ànima i que tanca la voluntat en el mal.

Si ets dels que desitgen una situació enlairada per fer bé, hom no pot sinó lloar el teu bon propòsit. Però que pocs passen de la intenció al fet!

A una gran autoritat s'alia una gran fragilitat. Què hi ha de més trist que d'ésser els primers per l'estament quan hom és dels darrers per les virtuts?

Els que manen es fan dignes de tantes morts com mals exemples donen als que estan sota llurs ordres.

Si vols adquirir la saviesa del segle, com t'exposes a grans perills! La vana ciència occeix en l'home la bona consciència. El seu cor s'asseca; ja no es nodreix sinó de disputes.

Si fretures les pompes del segle i et plauen les gaubances de la carn, considera com tot això és buit i moridor. No és sinó un somni.

Què ha valgut l'orgull de la vida a tants homes que confiaven en llur poder i es vanaven de llurs riqueses?

Així com una ombra que apareix per esvair-se, així com un vaixell que travessa una aigua corrent sense que hom pugui assenyalar el rastre del camí que feia, tot això ha passat.

On són ara aquells prínceps, aquells grans potentats del temps antic, qui dominaven tants homes i tantes terres; qui posseïen tant

d'or i d'argent; qui bastien castells i ciutats; qui sotmetien reis i reialmes?

On són els doctes qui han descrit i mesurat el món?

On és el bell Absaló? On és Alexandre, el de les conquestes?
On és Samsó, el fort? On és el Cèsar omnipotent? Què han esdevingut als emperadors gloriosos?

De què els ha servit l'audàcia de llurs empreses, l'extensió de llur poder, la pompa de llurs famílies, la delectació de llurs concupiscències, l'embriagament de llurs voluptats?

On són llurs joies i delícies? On és llur vanitat i arrogància? On la noblesa de llur llinatge i la bellesa de llur cos?

Ai, las! tot és passat, tot és esvaït, tot és anorreat. Res d'ells no resta, ni tan sols la pols, que hom no pot distingir de les altres, d'ençà que llurs cossos, colgats en la terra, són podrits i devorats pels verms.

I llurs ànimes reben la joia o la pena que han merescut."

Doncs bé: aquest meravellós capítol sobre la vanitat del món és inspirat en una sàtira de Jacopone de Todi sobre la vanaglòria; el fons i la forma manifesten una concordància perfecta entre el pensament dels dos autors. Joseph Fabre, qui fou en el seu temps polític i arribà a senador, és també un historiador a qui devem obres molt estimades sobre el Pensament a través de les edats, i nombrosos escrits sobre Joana d'Arc, la seva condemna i la seva rehabilitació. Ens ha donat, amb una nova traducció de la *Imitació de Jesucrist*, un estudi en el qual es troba, a més del capítol que acabem d'esmentar, la poesia de Jacopone, traduïda en vers, a fi de donar-ne millor el color i el moviment:

*Dis, où est Salomon, le gran roi si vanté?
Où, le guerrier Samson, jadis si redouté?
Où, ce bel Absalon, que tout regard admire?
Qu'est devenu César avec son vaste empire?
Où sont tant de pillards qui se vautraient dans l'or
Et donc chaque repas épuisait un trésor?
Tous ces grands potentats, ces princes de la terre
Meurent en un clin d'œil et sont clos dans leur bière:
Tant d'orgueil n'est que cendre et pâture des vers.
O vil néant des noms dont fut plein l'univers!
La gloire est un éclair, et la joie est un songe.
Fi de ces vanités dont le souci nous ronge!
Pense aux choses d'en haut; tourne ton cœur aux cioux:
Qui méprise le monde a seul l'art d'être hereux.*

D'aquestes coincidències i moltes d'altres Joseph Fabre conclou que Jacopone conegué el llibre de la *Imitació*, els més bells passatges del qual recollí en les seves poesies. La nostra opinió és diferent, i ens inclinem més aviat a creure que l'autor de la *Imitació de Crist*, qui pertany pels seus orígens a la gran família franciscana, s'assimilà, en el seu recer monàstic, els pensaments del pobre menoret, que cercava el seu conhort i seguí Jesús pel camí del Calvari."

En la via del Pobriçó d'Assís

DIU Edmond Jolly en el seu article *En la via del Pobriçó d'Assís* de *La Revue Universelle* (15 novembre 1926):

"El jubileu franciscà, cal esperar-ho, apressarà la glorificació del més gran de tots els *joglars de Déu*, d'aquest extraordinari Jacopone de Todí, a qui la humanitat deu una de les seves més profundes lamentacions: el *Stabat Mater*. La seva vida, en ella mateixa, és un joc tràgic. Per haver vist morir en un accident a la seva jove muller, no suporta del món més que les tristeses, i viu entre la cridòria que exciten la pobresa i la bogeria. El fervor franciscà el sosté sense aquietar-lo, i li fa descobrir al fons del seu cor agonitzant el plany de Maria en el Calvari. Amb Francesc, també és menat a la sagrada establia per a dir l'arrobament de la Mare de Déu.

El *Stabat Mater gaudiosa* no mereixeria d'ésser oblidat, ni per la magnificència del *Stabat dolorós*. Tals missioners foren menys raonadors que poetes, a la fi artistes que empraven la totalitat dels mitjans expressius per a conquerir l'home no solament en la seva raó, sinó fins en les seves pregonesses afectives. D'aquí, el sentiment de la natura i de la beutat, el cant, el drama, l'exemple edificant, el miracle implorat. Després de les lluites de la conversió, heus aquí l'acord de la perfecció, la santedat que riu en la vall de llàgrimes.

Pel serafisme, en efecte, i a desgrat dels seus continus plors d'amor, fou Francesc, sens dubte, el primer dels sants joiosos com la natura mateixa que somriu a la primavera sobre la mort de tants d'hiverns. La sapiència humana, aplicant-se a la matèria, no hi descobreix més que dolor i dol; contràriament, la mística, l'art, la visió amorosa del món descobreixen en ella aquesta beutat que ens alegra les ànimes, i els és testimoni de Déu.

El *Poverello* estimà sempre la bellesa com una presència d'amor del Senyor. És gairebé orb, torturat pel sofriment i pròxim a mo-

rir, quan composa el càntic famós en què la seva ànima fa cantar la bellesa del món. En Francesc, el *Càntic de les criatures* cristal·litza tot un ensenyament tàcit, que ens mostra la via per retrobar la marca divina en la natura sencera. Aqueixa marca s'havia esborrat des del pecat original sota les crueltats del mal. Amb Jesús la natura batejada recobra el seu sentit diví, i és això el que el Sant ens ensenya. Aquesta actitud de Francesc la veiem també en l'ofici del Dissabte Sant. Després d'haver aprovat fins el pecat i tot, *felix culpa*, per tal com va merèixer un Redemptor semblant, l'Església beneeix tota la naturalesa en els seus elements, sobretot el foc i l'aigua, aquells elements que justament escollia Francesc en el seu càntic. D'aquest rescabament del món, el Sant en troba l'expressió sobretot en la bellesa, que és una lloança perpètua del Creador; quan d'altra banda l'ús de la matèria, els conflictes humans, poden dur-nos a tot aquell mal, del qual pot alliberar-nos la pobresa. Per això la visió que el *Poverello* té del món, és una visió de bellesa feliç. D'on, per exemple, la seva predilecció pels ocells; no són certament els menys cruels i aferrissats a defensar-se l'existència, però Francesc en copsa solament la lliçó de llur cant alat. El seu geni de místic i de poeta dona la forma definitiva a una intuïció que s'assenyala ja en els orígens del cristianisme, llavors que la inspiració bizantina feia festejar el Creador per totes les seves criatures, i al cap de totes elles hi col·locava les belles aus, alades com els àngels. Hom ho recorda massa poc: un desenni abans de compondre el *Càntic de les criatures*, era a Cesi, per l'any 1213, Francesc traduïa exactament el pensament del seu poema en una forma plàstica. Havent fundat un convent nou, on hi havia una petita església amb la imatge de la Porciúncula, féu pintar damunt l'altar diverses criatures, àngels, ocells, infants, amb una inscripció versificada "invitant totes les criatures a cantar les lloances del Senyor". Així el Sant situava en el rang de les figuracions sagrades l'evocació de les més simples formes vivents."

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA GOVERNATIVA
